

भवन्ति तेषामेवैकं लीपि लीपि वधोपि चतुर्वर्त्तते ता-
न्यसौ व्यञ्जनानि निर्गताभ्यादिति निरटं चतुर्विंशति-
वधोयम् भा० । निर+चञ-कृ० । २निराकृते लि०
“धवायुधो न वधवो निरटाः” ऋ० १।२१।६ “निरटा
निराकृताः” भा० ।

निरस लि० निहृत्तो रसो यस्मात् प्रा०व० । १निहृत्तरसे रस-
हीने २निःश्रेयिकादये स्त्री राजनि० ।

निरसन न० निर+चञ-क्षेमे भावे ल्युट् । प्रत्याख्याने अमरः
“स पितृर्विक्रियां दद्या राज्याभिरसनं तथा” भा० आश्र०
४अ० । आधारे ल्युट् । २वधे निष्कृष्य असनम् क्षेप-
णम् । ३निघीवने च मेदि० । टिबु निरसने इत्युक्तेः
घीवनस्य निष्कृष्यक्षेपादिः क्षेपणरूपत्वात्तथात्वम् ।

निरस्त लि० निर-चञ-क्षेमे कर्मणि क्त० । १प्रत्याख्याते नि-
वारिते अमरः “निरस्तगाम्नीयैर्मपाक्षपुष्पकम्” माघः
“निरस्तः परावृत्तः” ऋष्यादाग्निभागवत्यागे मन्त्रः । २व-
रितोदिते न० । ३व्यक्तशरे पु० अमरः । ४निघ्नूते प्र-
तिहृते हृद्रेषिते लि० मेदि० । भावे क्त० । ७निघीवने
पनिवारणे ऽक्षेपणे च न० ।

निरस्थि न० निर्गतमस्थि यस्मात् प्रा०व० । दूरीकृतास्थिके
भांसे “भांसे निरस्थि सुखिन्नं पुनर्दं दि पूर्वतम्”
सुश्रुतः ।

निरहकार लि० निर्गतोऽहकारो यस्य प्रा०व० । १अभिमान-
गून्ये देहेन्द्रियादावहकमित्यभिमानगून्ये २धनविद्याव-
त्त्वादिनिमित्तालोत्कर्षसम्भावनाहीने च “निर्वैरा निर-
हकारा पिगतक्रोधमत्सराः” भा० आश्र० २२अ० ।

निरहम् लि० निर्गतमहमिति बुद्धिर्यस्य प्रा०व० । अह-
कारगून्ये “प्रत्यक् प्रशान्तं सुधियोपलम्भं ज्ञानामरूपं
निरहं प्रपद्ये” भाग० ५।१।६।४ लो० ।

निरह्य पु० निर्गतमह्यः प्रा०व० टच्समा० “अह्योऽह्य एतेभ्यः”
पा० अङ्गादेशः अह्योऽह्यत्वात्” पा० नियमात् न चत्वम्
“अङ्गाहान्ताः पुंवि” पा० पुंस्त्वम् । १निर्गते दिने
निष्क्रान्तोऽह्यः निरा०त० साधनं प्राग्वत् । २दिनात्
निर्गते लि० ।

निराक पु० निर+अक-वक्रगतौ भावे घञ् । १पाके २खेदे
च कर्मणि घञ् । अघत्वकर्मफले हेमच० ।

निराकरिण्यु लि० निर+आ+कृ-शीघ्रायै इण्युच् ।
निराकरणशीघ्रे निवारणशीघ्रे “निराकरिण्यु वर्त्तिष्यु
वर्त्तिष्यु परितो रणम्” भट्टिः “निराकरिण्योर्ललिना-

दतेऽपि” रघुः “निराकरिण्युता चैव विज्ञेयाः पायवा-
युषाः” सुश्रुतः ।

निराकाङ्क्ष लि० निर्गता आकाङ्क्षा अपेक्षा इच्छा या यस्य
प्रा०व० । १याद्वैवोधोपयोभ्यमेचागून्ये २इच्छागून्ये च
“तेषां वाक्यं निराकाङ्क्षम्” कात्या०श्रौ० १।१।२
“यावत् पदद्वन्द्वं निराकाङ्क्षं पूर्वापरपठितपदान्तराका-
ङ्कारहितम्” संयहव्याख्या । आकाङ्क्षाखरूपस्य आका-
ङ्क्षाशब्दे इयम् ।

निराकार लि० निर्गतः आकारोऽवयवोऽस्य प्रा०व० । १अव-
यवहीने २हेहाद्याकारवर्जिते व्रज्यणि च “तेजःखरूपो
मनवान् निराकारो निराश्रयः” ब्रह्मसू० ब्रह्मसू० ७अ० ।
“निराकरज्ञानवादेऽपि योग्यतावयेन प्रतिकर्मव्यव-
स्थायाः स्थितत्वात्” सर्वद० । आकार आह्वानम् ।
३निर्गताङ्गाने च “निराकारा निरानन्दा दीना प्रति-
हृतस्त्वना” (अयोध्या) रामा०अयो० १।१२४० ।

निराकुल नितराभाकुलः प्रा०व० । अत्यन्ताकुले “अलि-
कुलसङ्कुल कुलमयमूहनिराकुलवक्रालकवामे” गीतगो० ।
“सुपातनिलेपनिराकुलात्मनः” माघः ।

निराकृति स्त्री निर+आ+कृ-कृत् । १प्रत्यादेशे निराकरसे
निवारणे अमरः । “प्रवयः सुखदुःखाभ्यां चेष्टाज्ञान-
निराकृतिः” सा०द० । निर्गता आकृतिराकारोऽस्य प्रा०व० ।
२निराकारे “वोऽसौ विष्णु रगाधाम्ना परमात्मा निरा-
कृतिः” हरिवं० २।८अ० । निर+आ+कृ-कर्त्तरि
कृत् । ३पञ्चयज्ञत्यागिनि पु० “यच्छो च पशुशवश्च
वरिवेत्ता निराकृतिः” मनुः “यस्तु पशु महायज्ञविहीनः
स निराकृतिः” कुङ्कु० धृतवचनम् । “निराकृतां सुरादीनां
स विज्ञेयो निराकृतिः” शब्दार्थचि० धृतवाक्यम् । तस्य
देवयज्ञनिराकर्त्तृत्वात् तथात्वम् । ४रोहितमनुपुत्रभेदे पु०
“दक्षपुत्रस्य पुत्रास्ते रोहितस्य प्रजापतेः । मनोः पुत्रो
धृष्टकेतुः पशुहोत्रो निराकृतिः” हरिवं० ७अ० ।

निराकृतिन् लि० निराकृतमनेन इटा० इनि । निराकरण
कर्त्तरि “यद्योबुपोऽव्ययोदान्तो न क्षतो न निराकृतो”
भा०शा० २२६अ० ।

निरातङ्ग लि० निर्गता आतङ्गा यस्य यस्यादा प्रा०व० ।
१भयगून्ये २रोगरहिते राजनि० “पुरुषायुज्जोविन्यो
निरातङ्गा निरीतयः” रघुः । ३शिवे पु० ।

निरातप लि० निर्गत आतपो यस्मात् प्रा०व० । १आतपगून्ये
२रात्रौ स्त्री शब्दच० ।